

**ДО ПИТАННЯ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ
ПЕРВИННИХ ОРГАНІВ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
У ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
(на прикладі Перемозької сільської ради
народних депутатів у 1987-1998 рр.)***

На прикладі Перемозької сільської ради народних депутатів у статті показаний процес формування та становлення первинних органів місцевого самоврядування у 1987–1998 рр. у Чернігівській області. Детально проаналізований кількісний та якісний склад депутатського корпусу. Показані основні статті прибутків та видатків сільського бюджету у досліджуваній період.

Ключові слова: сільська рада, виконавчий комітет, постійна комісія, бюджет, прибутки, видатки.

Сільські ради – базові органи місцевого самоврядування в Україні – пройшли у 1990-і рр. складний шлях становлення. Сільські, селищні ради – найчисельніша група представницьких органів місцевої влади. За даними І.В. Прокопа, в Україні у 1997 р. налічувалося 10,2 тис. сільських рад, до складу яких входило 26 тис. населених пунктів¹. У Чернігівській області на початку 1990–х рр. діяло 504 сільські ради народних депутатів, у складі яких працювало близько 11 142 депутатів². Проте процес формування та діяльності місцевих органів влади у науковій літературі ще не достатньо розкритий. Дослідження місцевих архівних документів дає змогу показати порядок утворення первинних (базових) представницьких органів місцевого самоврядування на прикладі Перемозької сільської ради народних депутатів у 1987–1998 рр.

Центральний населений пункт сільської ради – село Перемога, розташований на півночі Ніжинського району Чернігівської області, на відстані 35 км від районного центру. До складу сільської ради входять територіальні громади населених пунктів Гармацина, Перемога, Червоний Колодязь, Червоний Шлях та Богданівка³.

У 1987 р. громада Перемозької сільської ради народних депутатів нараховувала 2188 чол. На території сільської ради розташовувалося колективне сільськогосподарське підприємство «Імені 50-річчя ВЛКСМ» (далі – КСП), цегельний завод, заготконтора, середня школа, дитячий садок, 5 клубів, 5 фельдшерсько-акушерських пунктів (далі – ФАП), 2 комплексно-приймальних пункти, відділення зв'язку та 5 магазинів⁴.

За результатами виборів, що відбулися 21 червня 1987 р., до сільської ради було обрано 45 осіб, серед них 22 жінки. До складу депутатського корпусу увійшло 18 членів КППС, 11 членів ВЛКСМ та 16 безпартійних. Слід відзначити достатню інтелектуальну потужність цього скликання: вищу освіту мали 9, середню спеціальну – 15, середню – 18 народних обранців. За національністю всі 45 депутатів були українцями, з них 23 обралась вперше. У виборах до Перемозької сільської ради народних депутатів взяла участь 1757 громадян, або 100% від числа виборців⁵. Рішенням першої сесії ХХ скли-

* До 1998 р. органи місцевого самоврядування носили назву «ради народних депутатів», після цього – «ради».

кання було утворено п'ять постійних комісій: планово-бюджетну, сільськогосподарську, соціально-культурну, охорони природи та соціалістичної законності⁶.

У 1989 р. у чотирьох населених пунктах сільської ради діяли органи самоорганізації населення – сільські комітети. Проводилася певна робота по закупівлі залишків сільськогосподарської продукції у населення, надавалася допомога у завезенні палива. Водночас відзначалася низька ефективність у роботі комітетів по сприянню забезпечення населення товарами першої необхідності, мало приділялося уваги ремонтам ґрунтових доріг⁷.

Економічна та фінансова спроможність сільської громади визначається місцевим бюджетом, основними джерелами якого є податки і збори, об'єкти комунальної власності та земельні ресурси.

Проаналізуємо прибутки та видатки, затверджені рішенням Перемозької сільської ради народних депутатів у 1990–1991 рр.

Таблиця 1

Структура прибуткової частини бюджету Перемозької сільської ради народних депутатів за 1990–1991 рр.

Прибутки	1990 р.		1991 р.	
	Сума надходжень у карбованцях	% від загальної суми	Сума надходжень у карбованцях	% від загальної суми
Податок з КСП	53900	53,4	66500	46
Прибутковий податок з населення	3800	3,6	9400	6,6
Відрахування від страхових платежів	2208	2,1	–	–
Сільськогосподарський податок	9800	9,4	8800	6,1
Податок на холостяків, одиноких, малосімейних громадян	100	0,1	70	0,04
Відрахування від податку з обороту по роздрібному товарообігу організацій споживчої кооперації	25509	24,6	–	–
Податок з власників транспортних засобів	–	–	19550	13,5
Державне мито	1300	1,3	5000	3,5
Офіційні трансферти	–	–	42093	22,9
Інші надходження	1200	1,2	2000	1,4
Всього	103762	100	144413	100

Підраховано за: Архівний відділ Ніжинської районної державної адміністрації (далі – АВ Ніжинської РДА). – Оп 1. – Спр. 443. – Арк. 16.

Як показує табл. 1, на 1990 р. бюджет сільської ради по прибутках та видатках становив 103762 крб., а у 1991 р. – 66500 крб. Найбільшу суму прибутків у 1990–1991 рр. складала надходження від податку з КСП (53900 крб. у 1990 р. та 66500 крб. у 1991 р.), що становило відповідно 53,4% та 46% загальної структури прибутків. Частка офіційних трансфертів (дотацій і субвенцій) відсутня у структурі сільського бюджету за 1990 р. та є порівняно низькою (42093 крб., або 22,4% бюджету в 1991 р.). Ці показники

були позитивними, оскільки найбільший відсоток надходжень складала прибутки з КСП – головного на той час гаранту фінансової стабільності сільської громади. Це й не дивно, адже під кінець радянської епохи сільськогосподарське підприємство під керівництвом незмінного (з 1947 р.) голови С. О. Прядка було одним з найпотужніших у районі та області.

Таблиця 2

Структура видаткової частини бюджету Перемозької сільської ради народних депутатів у 1990–1991 рр.

Видатки	1990 р.		1991 р.	
	Сума видатків у карбованцях	% від загальної суми видатків	Сума видатків у карбованцях	% від загальної суми видатків
Освіта	52624	50,7	72073	49,9
Культура і мистецтво	25337	24,5	34248	23,7
Охорона здоров'я	17469	16,9	21305	14,7
На утримання органів державного управління	8242	7,9	16787	11,7
Всього	10672	100	144413	100

Підраховано за: АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 443. – Арк. 17.

Здійснивши аналіз видаткової частини бюджету Перемозької сільської ради народних депутатів, можна зробити висновок, що найбільшу питому вагу у видатках за 1990–1991 рр. займали виплати на фінансування закладів освіти (Перемозької ЗОШ та дошкільного навчального закладу «Ластівка») – 52624 крб., або 50,7% у 1990 р. та 72073 крб., або 49,9% бюджету у 1991 р. Також були видатки на охорону здоров'я (утримання 5 ФАПів) – 17469 крб., або 16,9% у 1990 р. та 21305 крб., або 14,7% від загальної суми сільського бюджету у 1991 р. Основну частину інших видатків становили виплати на утримання закладів культури та органів державного управління.

4 березня 1990 р. відбулися чергові вибори народних депутатів УРСР, обласних, районних, міських, сільських і селищних рад народних депутатів XXI скликання. У виборах до сільської ради із загальної кількості 1676 виборців у голосуванні взяло участь 1656 чол.⁸ Для проведення волевиявлення на території сільської ради було утворено 30 виборчих округів і обрано 30 депутатів. З усього числа громадян, які взяли участь у голосуванні, свої голоси за кандидатів віддали 1554 виборці, проти голосувало 99 громадян. Підсумкові результати голосування показали, що на всіх 30 виборчих округах кандидати в депутати отримали повну підтримку. Вибори відбулися на безальтернативній основі, на кожному виборчому округу балотувалося лише по одному кандидату⁹.

З обраних депутатів не були депутатами минулого скликання лише 7 осіб. Жінок у складі депутатів нараховувалося 10; членів КПРС – 19, робітників – 1, колгоспників – 20, за віком до 30 років – 1¹⁰.

На першій сесії XXI скликання за підсумками таємного голосування головою сільської ради було обрано М.С. Кардіяна. За новообраного голову віддали голоси 22 з 23 присутніх на сесії депутатів. Виконавчий комітет, затверджений у складі 5 чоловік, очолив А.М. Ременюк¹¹.

Відповідно до радянського законодавства, для попередньої підготовки та аналізу питань, віднесених до розгляду ради, було утворено три постійні комісії: соціально-культурну, по сільському господарству, по соціалістичній законності та охороні громадського правопорядку. При виконавчому комітеті були утворені комісії по святах та обрядах, по боротьбі з пияцтвом та алкоголізмом, у справах неповнолітніх¹².

У грудні 1990 р. відбулися зміни у законодавстві УРСР. Згідно з прийнятим законом «Про місцеві ради народних депутатів УРСР та місцеве самоврядування», голова сільської ради народних депутатів мав одночасно обіймати посаду голови виконкому

сільської ради. На посаду голови сільської ради було внесено дві кандидатури М.С. Кардіяна та М.А. Ременюка. Більшістю голосів відкритим голосуванням було обрано М.С. Кардіяна.¹³ Всього за 1990 р. було проведено 5 сесій та 12 засідань виконкому, де обговорювались різні за своїм характером питання соціально-економічного розвитку території сільської ради¹⁴.

Серед інших питань, що вносилися до порядку денного дев'ятої сесії XXI скликання від 27 вересня 1991 р., особливе місце займало питання про підняття державного прапора над будинком Перемозької сільської ради народних депутатів. Під час пленарного засідання відбулося жваве обговорення цієї теми. У відповідності з Актом проголошення незалежності України та за постановою президії Чернігівської обласної ради народних депутатів від 19 вересня 1991 р., сільська рада народних депутатів вирішила підняти над будинком сільської ради народних депутатів та її виконкомом поряд з червоно-лазуровим прапором УРСР національний синьо-жовтий прапор до прийняття нової Конституції України і проведення всенародного референдуму про державну символіку¹⁵.

Соціально-економічні перетворення в країні спонукали колективні господарства до трансформації. Виконуючи постанову Верховної Ради: «Про порядок введення в дію Закону України про селянське (фермерське) господарство», виконавчим комітетом сільської ради було вирішено вилучити із земель КСП 209,9 га сільськогосподарських угідь (з них 205,3 га ріллі й 4,6 га пасовищ) і передати їх до складу земель запасу для надання громадянам з метою організації фермерських господарств¹⁶. З реорганізацією колгоспної системи, подрібненням землекористування, розпаюванням земель розпалися виробничі зв'язки, внаслідок чого сільська територіальна громада виявилася неспроможною виступати у ролі єдиного колективного суб'єкта.

Перехід до ринкових відносин, економічна криза створювали все гірші умови життя для певної категорії населення. Враховуючи тогочасні реалії, сільська рада вирішила створити комісію по соціальному захисту населення у зв'язку з лібералізацією цін¹⁷. Під час сесії порушувалося питання про покращення роботи виконкому, постійних комісій та депутатських груп. Було вирішено зобов'язати виконавчий комітет активізувати свою роботу, зокрема, приділити більшу увагу вдосконаленню торговельного обслуговування населення, поліпшити роботу товариського суду, сільських комітетів, добровільної народної дружини. З метою подальшого соціально-економічного розвитку сіл проводилися змагання на крапці вулицю, садибу, населений пункт, заклад культури та медпункт¹⁸.

Важливою подією у житті сільської громади мало стати святкування 50-річчя визволення Ніжинського району та с. Перемога у Великій Вітчизняній війні. У зв'язку зі знаменною подією, виконавчим комітетом були затверджені відповідні заходи. Планувалося провести урочисті збори, організувати вшанування ветеранів, провести місячник по впорядкуванню пам'ятників, обелісків і місць поховання захисників Батьківщини, організувати обстеження умов життя ветеранів для надання їм необхідної допомоги¹⁹.

23 лютого 1993 р. у рамках підготовки до святкових заходів, присвячених річниці визволення від німецько-фашистських загарбників, Перемозькою сільською радою народних депутатів та Ніжинською районною радою народних депутатів було підписано угоду:

«Беручи до уваги, що забезпечення збалансованого розвитку району можливе лише за умови поєднання інтересів окремих сіл з інтересами населення в цілому, виходячи з переконання, що для ефективного здійснення самоврядування й незалежності Рад, з об'єднання їх зусиль, а також взаємодію і координацію дій для забезпечення реальної керованості території сіл, домовились про наступне:

1). Районна Рада: координує роботу сільської ради по здійсненню самоврядування; надає сільській Раді методичну допомогу в організації навчання депутатів та представників Рад; надає сільській Раді та відповідним виборчим комісіям практичну та методичну допомогу в організації та проведенні референдумів та виборів; сприяє сільській Раді в централізованому матеріально-технічному забезпеченні;

2). Районна і сільська Ради систематично обмінюються інформацією;

3). Дії Рад народних депутатів не повинні суперечити законам, що регламентують стосунки між районною та сільською Радами;

4). Угода набуває сили після схвалення її на сесії сільської Ради»²⁰.

Підписання угоди відбулося з метою покращення взаємодії органів місцевого самоврядування на засадах партнерства та відкритості, воно сприяло консолідації зусиль по вирішенню невідкладних соціально-економічних проблем на території сільської ради та у району в цілому.

У результаті виборів 1994 р. головою Перемозької сільської ради народних депутатів уперше прямим голосуванням було обрано М.С. Кардіяна. За нього виборці віддали 1003 голоси, проти – 479. Усього ж до складу ради увійшло 15 депутатів²¹. Голова сільради організував роботу органів місцевого самоврядування відповідно до законів України. У його обов'язки входило: здійснення керівництва апаратом ради та її виконавчого комітету; скликання сесій ради; внесення пропозицій та формування порядку денного сесій ради; ведення особистого прийому громадян, видання розпоряджень у межах своїх повноважень; скликання загальних зборів громадян за місцем проживання; представлення сільської громади, сільської ради та її виконавчого комітету у відносинах з державними органами, іншими організаціями місцевого самоврядування²².

За поданням сільського голови рада вирішила утворити виконавчий комітет у складі голови, заступника голови, секретаря та чотирьох членів²³. Рішенням першої сесії XXII скликання було обрано шість постійних комісій: мандатна та з питань депутатської етики; з питань планування бюджету та фінансів; по сільському господарству та соціально-гуманітарних питаннях; по власності та земельна комісія; по святах, традиціях та обрядах; у справах неповнолітніх²⁴. Постійні комісії обиралися сільською радою на строк її повноважень у складі голови, заступника голови, секретаря і членів комісії. Кількісний склад комісії визначався радою, але, як правило, нараховував 3–5 членів з числа депутатів. До складу постійних комісій не могли бути обраними голова сільської ради, його заступник та голова виконавчого комітету.

Основними завданнями постійних комісій сільської ради було розроблення пропозицій для розгляду радою; участь в організаторській роботі по здійсненню рішень ради; контроль за діяльністю виконавчого комітету, установ та організацій, за проведенням в життя рішень ради та за дотриманням законодавства. Засідання постійних комісій скликалися за потребою, але не менш ніж один раз на три місяці. Вони проводилися як під час сесій ради, так і в період між ними²⁵.

За період 1995–1996 рр. було проведено 5 сесій сільської ради та 29 засідань виконкому, на яких вирішувалися важливі питання соціально-економічного розвитку. У роботі сесій брали участь 36 чоловік, у тому числі 15 депутатів²⁶. Основною організаційно-правовою формою діяльності виконавчого комітету були його засідання, в ході яких у результаті обміну думками, колегіального обговорення питань розроблялися і приймалися рішення. На засіданнях виконкому розглядалися питання розвитку економіки і культури, благоустрою сіл, посилення виконавчої дисципліни. Усі питання, що виносились на сесії сільської ради, як правило, готувалися при допомозі постійних комісій. Під час засідань виконкому обговорювалися різні за своїм характером питання: про роботу торгових точок, школи, ФАПів, клубів, бібліотек, відділень зв'язку. Важливе місце у діяльності виконкому займало узагальнення критичних зауважень та пропозицій, висловлених громадянами на сходах сіл. За поточний період було прийнято 38 письмових та усних заяв. Усі вони розглядалися без порушення строків²⁷.

Під час сьомої сесії XXII скликання відбулося обговорення проекту Конституції України, схваленого 11 березня 1996 р. Конституційною комісією України. Сесія висловила негативне ставлення до проекту і відмовилася його підтримати²⁸. Депутати не погоджувалися з окремими статтями та розділами запропонованого документа. Особливі заперечення виникли під час обговорення питань про колективну та приватну власність, статус російської мови, державні символи. Цікавим є той факт, що серед рад усіх рівнів у Чернігівській області проект Конституції України не підтримали лише 13 представницьких органів місцевого самоврядування, у тому числі була й Перемозька рада народних депутатів.²⁹

Після прийняття нової Конституції України 28 червня 1996 р., виконкомом Пе-

ремозької сільської ради народних депутатів були розроблені заходи з вивчення та роз'яснення Основного Закону. Сільською радою було вирішено утворити робочу групу з роз'яснення Конституції України серед населення, провести нараду з керівниками установ та організацій, відділень КСП з питання організації вивчення Конституції України, організувати навчання депутатів сільської ради з тематики нового законодавства, залучити їх до активної роботи з роз'яснення положень Основного Закону, забезпечити організацію зустрічей депутатів з виборцями по роз'ясненню нової Конституції України; провести розширене засідання виконкому з питання вдосконалення форми роботи голови сільської ради відповідно до положень оновленого законодавства та делегувати йому повноваження виконкому³⁰.

Повноваження, які мають сільська рада та її виконавчий комітет, можна здійснювати лише за умови достатнього матеріально-технічного забезпечення. Проте у досліджуваний період особливих статків Перемозька сільська рада народних депутатів не мала.

Таблиця 3

Структура доходів бюджету Перемозької сільської ради народних депутатів у 1997–1998 рр.

Прибутки	1997 р.		1998 р.	
	Сума надходжень у гривнях	% від загальної суми	Сума надходжень у гривнях	% від загальної суми
Надходження з податку на землю	14150	23,04	25398	42,46
Податок з власників транспортних засобів	5420	8,82	5523	9,23
Надходження з місцевих податків	112	0,18	115	0,19
Державне мито	39	0,07	87	0,15
Офіційні трансферти (дотація з держбюджету)	41700	67,89	28687	47,97
Всього	61421	100	59810	100

Підраховано за: АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 489. Арк. 17–19.

Таблиця 4

Структура видаткової частини бюджету Перемозької сільської ради народних депутатів у 1997–1998 рр.

Видатки	1997 р.		1998 р.	
	Сума видатків у гривнях	% від загальної суми видатків	Сума видатків у гривнях	% від загальної суми видатків
Освіта	19600	31,57	33910	57,01
Культура і мистецтво	3960	6,37	2511	4,22
Охорона здоров'я	17812	28,7	14873	25,01
Соціальний захист населення	17000	27,39	1056	1,77
На утримання органів державного управління	3700	5,97	7132	11,99
Всього	62072	100	59482	100

Підраховано за: АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 443. – Арк. 57.

Аналіз використання фінансових надходжень до бюджету Перемозької сільської ради народних депутатів дозволяє констатувати, що на відміну від попередніх років, у структурі прибутків сільського бюджету відсутні надходження з КСП. У структурі прибуткової частини бюджету у 1997–1998 рр. в умовах низького рівня податкових надходжень від фізичних та юридичних осіб основним джерелом надходжень стали державні трансферти. Власні прибутки сільської ради (надходження з податків за землю, податок з власників транспортних засобів, надходження з місцевих податків, державне мито) у 1997 р. у сумі становили 19721 грн., або 32,11% та 31093 грн., або 52,03% від загальної суми бюджету у 1998 р.

Падіння темпів виробництва, занепад КСП призвели до того, що найбільшу частину вагу у сільському бюджеті на 1997 р. займала дотація з державного бюджету, яка сягала 41700 грн., або 67,9% від загальної суми доходів. У 1998 р. цей показник становив 28687 грн., або 47,97%. Порівняно з 1991 р. частка дотаційного прибутку сільського бюджету у 1997 р. збільшилася на 45%. Така ситуація була тривожною, оскільки призвела до збільшення фінансової залежності територіальної громади від державних дотацій.

Як і у попередні роки, рішенням сільської ради головну частину видатків у 1997 й 1998 рр. було виділено на потреби освіти – 19600 грн., або 31,9% та 33910 грн., або 57,01% відповідно. У порівнянні з попередніми роками досліджуваного періоду, у структурі видаткової частини бюджету з'явився новий пункт – «соціальний захист населення». Поява нової статті видатків була зумовлена прагненням сільської ради та її виконавчого комітету до покращення соціального стану населення в умовах економічної кризи. Проведення соціальних заходів (безкоштовне завезення палива, матеріальна підтримка малозабезпечених сімей, догляд за самотніми престарілими громадянами) стало можливим, перш за все, за рахунок значного зменшення видатків на «культуру і мистецтво». У 1997 й 1998 рр. на утримання 5 сільських клубів та Перемозького будинку культури було виділено 3960 грн., або 6,37% та 2511 грн., або 4,22% відповідно, що на 18–19% менше, ніж у 1990–1991 рр. Як наслідок цього, за весь 1997 р. 5 сільських клубів та будинок культури отримали з бюджету лише 300 грн³¹.

До 1996 р. законодавством України не було передбачено посад сільських голів; їх обов'язки виконували голови сільських рад, які були підзвітні та підконтрольні перед відповідними радами.³² 29 березня 1998 р. відбулися вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних й міських голів. На підставі Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» кандидатом на посаду сільського голови була внесена єдина кандидатура М.С. Кардіяна. Загальна кількість виборців становила 1520 чол.; у голосуванні взяла участь 1401 чол. Кількість голосів, відданих за кандидата, – 1098, або 78,4%, проти – 238, або 17%³³. Отже, за результатами виборів, проведених прямим голосуванням жителями Перемозької сільської ради, першим сільським головою був обраний М.С. Кардіян, який одержав переважну більшість голосів. Усього ж до Перемозької сільської ради ХХІІІ скликання було обрано 15 депутатів³⁴.

Рішенням першої сесії ХХІІІ скликання при сільській раді було утворено три постійні комісії: з питань бюджету, комунальної власності та соціально-економічного розвитку села; з питань соціального захисту населення; з питань забезпечення законності й правопорядку³⁵. Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», виконавчий комітет, за винятком голови та секретаря, було обрано не з числа депутатів. До обов'язків голови виконавчого комітету входила організація роботи виконкому та ведення його засідань, координація діяльності заступника голови, секретаря та членів виконкому.

Члени виконкому здійснювали контроль у питаннях благоустрою, будівництва на території сільської ради, розвитку фізичної культури та спорту, охорони навколишнього середовища, організували роботу культурно-освітніх установ, закладів торгівлі, побутового обслуговування населення, громадського харчування, надавали практичну допомогу у роботі ради війни та праці³⁶.

Перемозька сільська рада народних депутатів у досліджуваній період неухильно виконувала розпорядження органів державної виконавчої влади. Для здійснення

доручення Президента України від 11 червня 1998 р. та розпорядження облдержадміністрації від 23 червня 1998 р., з метою посилення виконавчої дисципліни й надання практичної допомоги у розв'язанні проблем населених пунктів сесія вирішила утворити оперативну групу при сільській раді у складі 5 депутатів.

Основними завданнями оперативної групи були вивчення та розгляд питань, що носять суспільно-політичний та соціально-економічний характер надання методичної та практичної допомоги у вирішенні невідкладних проблем у роботі сільськогосподарських підприємств, що впливають на невиконання заробітної плати та зайнятість населення розгляд питань щодо працевлаштування молоді, організації її дозвілля та відпочинку вирішення житлових проблем молодих сімей сприяння зміцненню громадського порядку, впровадження всеобучу, політичного інформування населення³⁷.

Не менш важливе для сільської громади рішення про об'єднання у Ніжинську районну асоціацію місцевих рад було прийняте у другій половині 1998 р. Асоціація діяла на основі Конституції України, чинного законодавства та свого статуту. Виступала за взаємовигідну співпрацю з органами, організаціями та установами, діяльність яких була пов'язана з розвитком місцевого самоврядування в Україні. Головним завданням асоціації стали підтримка та розвиток місцевого самоврядування у Ніжинському районі, узгодження дій сільських рад щодо захисту прав та інтересів територіальних громад, сприяння місцевому та регіональному розвитку. Представляти інтереси Перемозької сільської ради при створенні та у подальшій діяльності районної асоціації місцевих рад було доручено сільському голові³⁸.

Усього ж за 1998 р. було проведено 4 сесії та 12 засідань виконкому, на яких вирішувалися питання соціально-економічного розвитку території сільської ради. Так, на засідання виконкому виносились питання: про заходи щодо протипожежного захисту населених пунктів, про роботу закладів культури та ФАПів, про готовність Перемозької ЗОШ до навчального року та ін.³⁹

Таким чином, історія Перемозької сільської ради народних депутатів (з 1998 р. – «сільської ради») є досить типовою та показовою для первинних органів місцевого самоврядування північно-східного регіону України у 1987–1998 рр. Протягом досліджуваного періоду сільська рада працювала виключно у спосіб, передбачений законами УРСР та України. Її діяльність складалася з таких основних напрямків: сесійна робота, депутатська діяльність, робота постійних і тимчасових комісій. Місцеве самоврядування в Україні будується за змістом відповідних положень Конституції України та Закону «Про місцеве самоврядування в Україні». Перший рівень місцевого самоврядування утворюють територіальні громади сіл, селищ і міст та їхні представницькі органи – сільські, селищні та міські ради.

Сьогодні базові органи місцевого самоврядування через недостатню матеріальну забезпеченість та низку інших, перш за все, фінансово-економічних факторів, не здатні повною мірою виконувати своє призначення. Важливим фактором підвищення рівня життя населення є забезпечення реального місцевого самоврядування на всіх рівнях адміністративного поділу країни, адже саме на місцях вирішується головна частина першочергових, надважливих питань. Для покращення економічного клімату на селі важливим завданням для місцевих органів влади є розвиток ринкових земельних відносин, спрямованих на формування самостійної фінансової бази територіальних громад. Перемозькій сільській раді народних депутатів у 1991–1998 рр. у цілому вдалося гідно представляти інтереси територіальної громади. Незважаючи на складні умови роботи, сільська рада та її виконавчий комітет спромоглися вирішити значну частину невідкладних проблем, що поставали перед сільською громадою.

1. Прокопа І. Сільські поселення в системі місцевого самоврядування / І. Прокопа // Право України. – 1998. – № 7. – С. 12–14.

2. Державний архів Чернігівської області (далі – ДАЧО). – Ф. 5036. – Оп. 26. – Спр. 29. – Арк. 156.

3. Чернігівщина: Енциклопедичний довідник. / За ред. А.В. Кудрицького. – К.:

«Українська Радянська Енциклопедія» імені М.П. Бажана, 1990. – С. 611.

4. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 490. – Арк. 22.
5. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 439. – Арк. 47.
6. Там само. – Арк. 48.
7. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 464. – Арк. 80.
8. Там само. – Арк. 9.
9. Там само. – Арк. 10.
10. Там само. – Арк. 11.
11. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 443. – Арк. 5.
12. Там само. – Арк. 14.
13. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 430. – Арк. 8.
14. Там само. – Арк. 35.
15. Там само. – Арк. 69.
16. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 450. – Арк. 5.
17. Там само. – Арк. 14.
18. Там само. – Арк. 27.
19. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 456. – Арк. 60–61.
20. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 455. – Арк. 86.
21. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 461. – Арк. 27.
22. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 463. – Арк. 89.
23. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 461. – Арк. 29.
24. Там само. – Арк. 42.
25. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1 – Спр. 432. – Арк. 8.
26. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 468. – Арк. 78.
27. Там само. – Арк. 81–82.
28. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 475. – Арк. 27.
29. ДАЧО – Ф. – 5036. – Оп. 26. – Спр. 213. – Арк. 106.
30. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 476. – Арк. 92.
31. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 482. – Арк. 53.
32. Коваль В., Линецький С. Щодо законодавчого врегулювання статусу сільських, селищних, міських голів / В. Коваль, С. Линецький // Право України. – 2000. – № 1. – С. 44-46.
33. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 489. – Арк. 57.
34. Там само.
35. Там само. – Арк. 59.
36. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 500. – Арк. 45–46.
37. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 489. – Арк. 107.
38. Там само. – Арк. 119.
39. АВ Ніжинської РДА. – Оп. 1. – Спр. 500. – Арк. 5.

На примере Переможского сельского совета народных депутатов, в статье показан процесс формирования и становления первичных органов местного самоуправления в 1987–1998 гг. в Черниговской области. Детально проанализирован количественный и качественный состав депутатского корпуса. Показаны основные статьи доходов и расходов сельского бюджета в исследуемый период.

Ключевые слова: сельский совет, исполнительный комитет, постоянная комиссия, бюджет, доходы, расходы.

The process of primary local governing institutions forming in 1987 – 1998 by the example of Peremoha rural Council of People's Deputies in Chernigiv Region is shown in the article. The quantitative and qualitative composition of deputy corps is analyzed in detail. The principal incomings and expenses items of village budget during the period under consideration are shown.

Key words: rural council, executive committee, standing commission, budget, incomings, expenses.